

บทที่ 3

วิธีดำเนินการ

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะทางสังคมสำหรับเยาวชนในชนบท ภาคเหนือโดยการมีส่วนร่วมของภูมิปัญญาท้องถิ่นและสถานศึกษา : กรณีศึกษา อำเภอแม่อริม จังหวัด เชียงใหม่ (ถ้าเป็นของแต่ละโรงเรียนก็ให้ใส่ชื่อไปได้เลยว่า “พัฒนาทักษะทางสังคมสำหรับนักเรียนชั้น ประถมศึกษาด้วยกิจกรรมมีคฤศเทศก์น้อย โดยการมีส่วนร่วมของครูภูมิปัญญาท้องถิ่นและสถานศึกษา โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) โดย ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนการวิจัยดังนี้

- 1) ประชากรและกลุ่มและกลุ่มตัวอย่าง
- 2) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- 3) การเก็บรวบรวมข้อมูล
- 4) การวิเคราะห์ข้อมูล
- 5) ขั้นตอนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ของ โรงเรียนบ้านริมใต้ โรงเรียนมูลนิธิริมหาราช 5 โรงเรียนวัดโป่งแยงเฉลิมพระเกียรติ โรงเรียนบ้านโป่งแยงใน อำเภอแม่อริม จังหวัดเชียงใหม่ และโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ปีการศึกษา 2560

1.2 กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ของ โรงเรียนบ้านริมใต้ โรงเรียนมูลนิธิริมหาราช 5 โรงเรียนวัดโป่งแยงเฉลิมพระเกียรติ โรงเรียนบ้านโป่งแยงใน อำเภอแม่อริม จังหวัดเชียงใหม่ และโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ปีการศึกษา 2560 ซึ่งได้เลือกกลุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยยึดตามเกณฑ์ ดังนี้คือ

1. มีความสมัครใจเข้าร่วมโครงการโดยความสมัครใจ
2. มีเวลาเข้าร่วมกิจกรรมของโครงการต่อเนื่อง
3. ได้รับความยินยอมจากผู้ปกครองให้ร่วมโครงการ

นอกจากนี้ยังมีกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นผู้ร่วมกระบวนการและเป็นผู้ให้ข้อมูลในด้านบริบทและความคิดเห็นในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้ปกครอง ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้รับผิดชอบโครงการ ครูภูมิปัญญาท้องถิ่น และเจ้าของประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยว

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้จัดทำเครื่องมือในการพัฒนาทักษะทางสังคมสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา ดังนี้

2.1 แบบประเมินผลการดำเนินงานโครงการวิจัยรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะทางสังคมสำหรับเยาวชนในชนบทภาคเหนือโดยการมีส่วนร่วมของภูมิปัญญาท้องถิ่นและสถานศึกษา สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา

2.2 แบบประเมินผลการดำเนินงานโครงการวิจัยรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะทางสังคมสำหรับเยาวชนในชนบทภาคเหนือโดยการมีส่วนร่วมของภูมิปัญญาท้องถิ่นและสถานศึกษา สำหรับครูผู้รับผิดชอบโครงการ

2.3 แบบประเมินผลการดำเนินงานโครงการวิจัยรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะทางสังคมสำหรับเยาวชนในชนบทภาคเหนือโดยการมีส่วนร่วมของภูมิปัญญาท้องถิ่นและสถานศึกษา สำหรับครูภูมิปัญญาท้องถิ่น

2.4 แบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนในการเข้าร่วมกิจกรรม “มีคคุเทศก์น้อย”

2.5 แบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมด้านทักษะทางสังคมของนักเรียน

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ข้อมูลเชิงปริมาณ คณะผู้วิจัยได้นำแบบประเมินผลการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะทางสังคมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา

3.2 ข้อมูลเชิงคุณภาพ คณะผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพโดยใช้แบบบันทึกพฤติกรรมด้านทักษะทางสังคมของนักเรียน แบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้ร่วมกระบวนการวิจัย ทั้งก่อน ระหว่าง และสิ้นสุดโครงการวิจัย นอกจากนี้ยังได้รวบรวมข้อมูลด้านบริบทของโรงเรียน ข้อมูลความต้องการที่จำเป็นในการพัฒนาและข้อคิดเห็นด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย จากการประชุมกลุ่ม การจัดเวทีนำเสนอผลงาน การจัดนิทรรศการ และการสัมภาษณ์อย่างเจาะจง นำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์แล้วเขียนเป็นความเรียง ใช้เวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งสิ้น 1 ปี

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

คณะผู้วิจัยรวบรวมความสมบูรณ์ ความถูกต้องของข้อมูล ดังนี้

4.1 ข้อมูลเชิงปริมาณ คณะผู้วิจัยได้นำแบบประเมินผลทุกรายการมาตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลด้วยตนเองและทำการวิเคราะห์และประมวลผล โดยใช้สถิติพื้นฐานดังนี้

4.1.1 หาค่าเฉลี่ย (Mean) โดยคำนวณจากสูตร

$$\bar{X} = \frac{\sum x}{N}$$

เมื่อ \bar{X} แทน ค่าเฉลี่ย

$\sum x$ แทน ผลรวมของคะแนนทั้งหมด

N แทน จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง

(ครูผู้รับผิดชอบโครงการ,ครูภูมิปัญญาท้องถิ่น)

4.1.2 หาค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) โดยคำนวณจาก

สูตร

$$S = \sqrt{\frac{n\sum x^2 - (\sum x)^2}{N(n-1)}}$$

เมื่อ S แทนความเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนน
 N แทนจำนวนนักเรียน(ครู,ครูภูมิปัญญา) ในกลุ่มตัวอย่าง
 $\sum x$ แทนผลรวมของคะแนนทั้งหมด
 $\sum x^2$ แทนผลรวมของคะแนนนักเรียนแต่ละคนยกกำลังสอง

4.2 ข้อมูลเชิงคุณภาพ คณะผู้วิจัยได้จัดเวทีนำเสนอผลการดำเนินการวิจัยเพื่อค้นความรู้ให้กับผู้มีส่วนได้เสียและเป็นการตรวจสอบข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร สืบค้น สัมภาษณ์เชิงลึก ในประเด็นของบริบทของชุมชน, โรงเรียน และความต้องการในการพัฒนา หลังจากนั้นก็ได้นำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์แล้วเขียนเป็นความเรียงเชิงพรรณนาและอ้างอิงคำพูดสำคัญ

5. ขั้นตอนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

กิจกรรมการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

การวิจัยระยะขั้นเตรียมการ

1. การประชุมเพื่อสร้างความเข้าใจ การประชุมนี้เป็นการประชุมครั้งแรกเพื่อรับฟังคำชี้แจงเกี่ยวกับโครงร่างการวิจัยและกระบวนการวิจัยในภาพรวม จากหัวหน้าชุดโครงการวิจัยจากอาจารย์คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ในวันที่ 18 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2561 ณ ห้องประชุมโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

2. การประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม จำนวน 3 ครั้ง
 ครั้งที่ 1 วันที่ 25 มีนาคม 2561 ณ ห้องประชุม 700 ปี โรงเรียนบ้านริมใต้ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อชี้แจงรายละเอียดของขั้นตอนของการดำเนินการวิจัย กรอบการวิจัยและร่วมระดมความคิดเห็นถึงรูปแบบการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะทางสังคมสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา และกำหนดทักษะทางสังคมที่ต้องการพัฒนาและตัวชี้วัด

ครั้งที่ 2 วันที่ 13 พฤษภาคม 2561 ณ ห้องประชุม 700 ปี โรงเรียนบ้านริมใต้ กิจกรรมจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะทางสังคมสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา 8 สัปดาห์ และเครื่องมือประกอบแผนการจัดการเรียนรู้ แบบประเมินคุณลักษณะด้านทักษะทางสังคมของนักเรียน

ครั้งที่ 3 วันที่ 20 พฤษภาคม 2561 ณ ห้องประชุม 700 ปี โรงเรียนบ้านริมใต้

กิจกรรมการวิพากษ์แผนการจัดการเรียนรู้และแบบประเมินคุณลักษณะด้านทักษะทางสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษา โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 2 ท่าน โดยกิจกรรมทั้ง 3 ครั้งนี้มีผู้รับผิดชอบร่วมกระบวนการคือ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้รับผิดชอบโครงการ และครูภูมิปัญญาท้องถิ่น

3. **การจัดอบรมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม 2 ครั้ง** เพื่อพัฒนาความรู้ความเข้าใจและเป็นการเติมเต็มความรู้ให้แก่ครูผู้รับผิดชอบงานวิจัย ครูภูมิปัญญา รวมทั้งนักเรียนที่ร่วมโครงการด้านพื้นฐานการเป็นมัคคุเทศก์และการใช้ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ สำหรับการท่องเที่ยวขั้นพื้นฐาน จึงได้จัดการอบรมดังนี้

ครั้งที่ 1 วันที่ 9 มิถุนายน 2561 อบรมเรื่องความรู้เกี่ยวกับการเป็นมัคคุเทศก์ระดับพื้นฐาน

วันที่ 10 มิถุนายน 2561 อบรมเรื่องความรู้เกี่ยวกับการใช้ภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร สำหรับมัคคุเทศก์ระดับพื้นฐาน

ครั้งที่ 2 วันที่ 16 -17 มิถุนายน 2561 อบรมเรื่องความรู้เกี่ยวกับการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร สำหรับมัคคุเทศก์ระดับพื้นฐาน

4. **การดำเนินปฏิบัติการภาคสนาม** การดำเนินกิจกรรมนี้ผู้รับผิดชอบคือ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้รับผิดชอบโครงการและครูภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวนี้ได้เริ่มดำเนินการตั้งแต่วางแผนของการวิจัยในระยะที่ 1 คือ โรงเรียนได้เริ่มศึกษาทบทวนบริบทของโรงเรียนในทุกด้าน ทั้งด้านกายภาพและจิตภาพ รวมทั้งลักษณะพฤติกรรมที่เป็นปัญหาหรือเป็นความต้องการของโรงเรียน ชุมชน ผู้ปกครองที่ต้องการพัฒนา ตลอดทั้งสถานที่ แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้และเหมาะสมกับการดำเนินกิจกรรมมัคคุเทศก์น้อย โรงเรียนได้ดำเนินการตรวจสอบประสานขอความร่วมมือทั้งในส่วนที่เป็นข้อมูลและขอความอนุเคราะห์ด้านการใช้สถานที่ จนนำมาสู่การตัดสินใจเลือกสถานที่ต่างๆ แล้วนำข้อมูลมาออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ที่จะนำไปจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะทางสังคมสำหรับนักเรียนประถมศึกษา ตลอดทั้งภาคเรียนเริ่มตั้งแต่เดือนเมษายนถึงเดือนสิงหาคม 2561

5. **การปฏิบัติการวิจัยแบบมีส่วนร่วม** ในการนำแผนการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะทางสังคมที่ได้ผ่านการตรวจสอบและการวิพากษ์ของผู้ทรงคุณวุฒิ นำมาปฏิบัติในสถานการณ์จริงตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ 8 สัปดาห์ ดังนี้

ระยะเวลา	กิจกรรม	ผู้รับผิดชอบ
สัปดาห์ที่ 1 วันที่	ครูผู้รับผิดชอบโครงการและครูภูมิปัญญา อบรมเนื้อหาความรู้เกี่ยวกับสถานที่ ท่องเที่ยวของโรงเรียน/ชุมชน	ครูผู้รับผิดชอบฯและ ครูภูมิปัญญา
สัปดาห์ที่ 2 วันที่	ครูผู้รับผิดชอบโครงการและครูภูมิปัญญา อบรมเนื้อหาความรู้เกี่ยวกับสถานที่ ท่องเที่ยวของโรงเรียน/ชุมชน	ครูผู้รับผิดชอบฯและ ครูภูมิปัญญา

ระยะเวลา	กิจกรรม	ผู้รับผิดชอบ
สัปดาห์ที่ 3 วันที่	ครูผู้รับผิดชอบโครงการและครูภูมิปัญญา อบรมเนื้อหาความรู้เกี่ยวกับสถานที่ ท่องเที่ยวของโรงเรียน/ชุมชน	ครูผู้รับผิดชอบฯและ ครูภูมิปัญญา
สัปดาห์ที่ 4 วันที่	ครูผู้รับผิดชอบโครงการและครูภูมิปัญญา อบรมเนื้อหาความรู้เกี่ยวกับสถานที่ ท่องเที่ยวของโรงเรียน/ชุมชน	ครูผู้รับผิดชอบฯและ ครูภูมิปัญญา
สัปดาห์ที่ 5 วันที่	ครูผู้รับผิดชอบโครงการและครูภูมิปัญญา นำนักเรียนไปทดลองฝึกปฏิบัติการเป็น มัคคุเทศก์น้อยในสถานการณ์จริง	ครูผู้รับผิดชอบฯและ ครูภูมิปัญญา
สัปดาห์ที่ 6 วันที่	ครูผู้รับผิดชอบโครงการและครูภูมิปัญญา นำนักเรียนไปทดลองฝึกปฏิบัติการเป็น มัคคุเทศก์น้อยในสถานการณ์จริง	ครูผู้รับผิดชอบฯและ ครูภูมิปัญญา
สัปดาห์ที่ 7 วันที่	ครูผู้รับผิดชอบโครงการและครูภูมิปัญญา นำนักเรียนไปทดลองฝึกปฏิบัติ การเป็น มัคคุเทศก์น้อยโดยผู้แทนนักท่องเที่ยวเป็น นักเรียนในโรงเรียนของตนเอง	ครูผู้รับผิดชอบฯและ ครูภูมิปัญญา
สัปดาห์ที่ 8 วันที่	ครูผู้รับผิดชอบโครงการและครูภูมิปัญญา นำนักเรียนไปทดลองฝึกปฏิบัติ การเป็น มัคคุเทศก์น้อยโดยผู้แทนนักท่องเที่ยวเป็น นักเรียนในโรงเรียนของตนเอง	ครูผู้รับผิดชอบฯและ ครูภูมิปัญญา

6. การนิเทศติดตามและประเมินผลแบบมีส่วนร่วม 2 ครั้ง ตลอดการปฏิบัติการวิจัย 8 สัปดาห์ ในสถานศึกษาต่าง ๆ ทางคณะวิจัยจะนิเทศ 8 ครั้ง ดังนี้

โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ วันที่ 9 สิงหาคม 2561 และ 24 สิงหาคม 2561

โรงเรียนมูลนิธิมหาราช 5 วันที่ 15 สิงหาคม 2561 และ 21 สิงหาคม 2561

โรงเรียนบ้านโป่งแยงใน วันที่ 17 สิงหาคม 2561 และ 23 สิงหาคม 2561

โรงเรียนวัดโป่งแยงเฉลิมพระเกียรติวันที่ 17 สิงหาคม 2561 และ 23 สิงหาคม 2561

โรงเรียนบ้านริมใต้ วันที่ 15 สิงหาคม 2561 และ 21 สิงหาคม 2561

7. การจัดเวทีนำเสนอผลงานและการจัดนิทรรศการ

กิจกรรมนี้มีวัตถุประสงค์คือ การสังเคราะห์งานวิจัยและรวมกับถอดความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย รวมทั้งได้มีการจัดนิทรรศการสะท้อนผลงานที่ได้จากการวิจัย ทำให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันระหว่างเครือข่ายการวิจัยในแต่ละพื้นที่ อีกทั้งได้มีการถอดองค์ความรู้ในมิติต่าง ๆ ได้ชัดเจน ซึ่งจะนำไปสู่การเขียนรายงานการวิจัยได้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น